

je odgovoriti, da gosp. M. ruski vsaj čitati zna prav, *) s čemer se niti gospod η. ponašati ne more. Sredstvo, da mu to dokažem, mi on sam v roke podaja, ker k naslovu časnika „N. Vremja“ pristavlja opazko v oklepkih (? Vremja?) in še dalje tako piše: **) „Naj si tudi on poišče ruski časnik, naj pogleda va-nj, in prepričal se bode, da Rusi za istino ***) pišejo „Vremja“ in tako tudi izgovarjajo, kakor sem jaz zapisal, a ne „Vremê“, kakor gosp. η. trdi in celó vprašaj postavi spred in zad. To besedo pišejo Rusi z jatom, kakor pišejo besedo slavjansk z jatom“.

Risum teneatis, amici! Kaki „neznalice“ smo bili do zdaj! Vsak, kdor se je v gimnaziji kaj učil, vé, da v latinskih besedah caput, consul, cupido zlogi ca, co, cu se izgovarjajo tako, kakor zlogi ka, ko, ku v slovenskih besedah „kapun“, „konec“, „kupiti“, a vendar latinskih besedi „cecidit Caesar cives“ ne izgovarjamo „kekidit Kaesar kives“, dasiravno so latinci te besede „pisali s tako črko, s kakoršno so pisali une besede.“

Vidite, kaka škoda bi bila za slovastvo, ko bi nam gosp. M. ne odkrival takih „edino pravih resnic“! Prav tako tudi grško besedo *ἄγγελος* smo izgovarjali angelos, dasiravno so Grki „pisali zlog *ἄγ* s črko γ, kakor so pisali tudi zlog *γ* s črko γ“. Kaki sapožniki in harlekini smo bili mi vsi, Latinci, Nemci in Slovenci, k smo grško besedo *ἄγγελος* „bašibozukovali“ angelus Engel, angelj! Gosp. M. nam je prižgal luč ter je razsvetlil naš starokopitni um; kdor bo še posihmal govoril „angelus“, „Engel“, „angelj“, bo starokopitnik, zakaj „napredno“ se te besede izgovarjajo „aggelus“, „Eggel“, „aggelj“. Poglejmo še dalje, kako velikansko korist je prinesel gosp. M. slovastvu sè svojo visoko in globoko učeno jatovo modrostjo.

Kaj je „jatj“ in kako se izgovarja, na to vprašanje daja odgovor vsaka ruska gramatika, kakor tudi dr. Miklosich „Lautl.“ str. 91—103, 239—240, 377—378. — 1) rekoč: „jatj“ je vokal, ki v ruščini namestuje glas i drugih jezikov, na pr.: aprilis, aprělj; Wien, Věna. 2) „jatj“ in i tudi v ruščini prehajata drug v drugega, na pr., šestj, sidetj; ditě (dete), dětj (otroci). 3) „jatj“ se vjemlje z diftongi drugih jezikov, na pr. *λαῖος*, laevus, lěvi; *χίνα*, terrae, straně. 4) Staroslovenski in ruski „jatj“ v končnicah mnogokrat prehaja v slovenščini v i, na pr. m ně, tebě, ženě, v straně = meni, tebi, ženi, v deželi. 5) Posebno važna točka — v staroslovenščini in v ruščini dva mehka polna glasa e se zlivata v „jatj“, kateri se prav tako izgovarja, kakor „jatj“, o katerem smo govorili v 3. in 4. točki; v slovenščini se taka dva e zlivata v i, v grščini v diftong ei, ki ga Grki i izgovarjajo, na pr. starosl. ne jestj = ně; ruski: ne jestj (tut) = nět; slov. ne je = ni; grški: *νόεε* = *νόει*, čitaj: *ról*. Tega procesa glasov gosp. M. ne zna; zato piše on, česar se lahko vsak prepriča iz njegovega spisa v „Slov. Nar.“ zdaj: ni, to je, tako, kakor mu po narodnem izgovarjanju v ušesih zvučí; zdaj: nij, to je, takrat, kadar pozabi narodno izgovarjanje te besede. Etimologija in splošni „usus loquendi“ merodajne večine slovenskega

naroda velí, po mojem mnenju, pisati in izgovarjati: ni. Podnarečje nekaterih krajev na Slovenskem pozna oblike: najsem, najsi, naj, itd.; drugih krajev: nėjsem, nejsi, nej, itd. — oblike pokažene iz něsem, něsi, ně, kakor déjlam, réjpa, céjna iz dělam, rěpa, cěna. Narečja ali podnarečja z oblikami nijsem itd. menda med Slovenci nikjer ni. Kdor se drží staroslovenskih oblik, bi moral tudi tukaj pisati něsem, něsi, ně, itd. Kdor se pa drží živega narodnega jezika, upotrebuje narodne oblike nisem, nisi, ni, ki jih tudi etimologija opravičuje. Tako je tudi z oblikami nimam, nēmam, nijmam; to je razvidno iz sledečega: Etimologija objasnjuje staroslovenske oblike velevnika: rjčete, iděte, pecěte, nesěte, itd. kot zlite iz starodavnih polnih oblik: rjceite, ideite, peceite, neseite, itd.; tedaj dva mehka glasa e in i sta se zlila v glas ě, ali z drugimi besedami rečeno: diftong ei se je skrčil v vokal ě; ta staroslovenski glas ě pa je v slovenščini prešel v glas i, zakaj narod izgovarja take velevnike: recite, pojdite, pecite, nesite, v nekaterih krajih celó z Metelkovim polglasom: récite, nésite; nikjer pa ne govori slovenski narod: pecěte ali pecijte, recěte ali recijte. V besedah „ne imam“ sta se srečala dva točno taka mehka glasa e in i, ki sta se najprej zlila v „jatj“: nēmam, a „jatj“ je prešel v i: nimam po ravno tistih zvukovih zakonih, po katerih se je iz peceite obrazovala oblika pecěte, a iz pecěte oblika pecite. Da je oblika nimam mlajša, kakor so oblike pecite, recite, to je res; vendar, če bo gosp. M. rekel, da moramo pisati, kakor on: nemam, češ, da njegova oblika je vendar nekaj stareja od naše (dasiravno bo on težko dokazal, da so jo Staroslovenci upotrebljali), tedaj moramo spet s Horacijem vprašati:

„Scire velim, chartis pretium quotus arroget annus“?

Za bolj nadrobno objasnjenje naših oblik tukaj ni mesta, in tudi menim, da za gospoda M. je uže tega več kot preveč; on se mora prej kaj družega navaditi. Gospodje pisatelji pa, ki ne upotrebujejo naših oblik, imajo za svoje oblike svoje razloge, katerih mi ne odobrujemo, kakor mi po svojem, in za to jim nikdo ničesa ne očita. „Vsak je poštenjak, komur je prepričanje vodilo“ — pravi neki pregovor; med nami in njimi bo s časom razsodil „usus,

„Quem penes arbitrium est et jus et norma loquendi“.

Vse kaj družega je z gosp. M.: on svojih razlogov nima nikakih, tujih se še ni navadil, svojega prepričanja nima nikakega, on zapiše besedo tako, kakor veter potegne, pri tem pa za kratek čas zmerja nas, ki imamo za svoje pravopisje tehtne razloge, z „neznalicami“.

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Trgovske in obrtnijske razmere v Bosni.* Po uradnem potu so došla „Soči“ sledeča poročila okupčijskih in obrtnijskih razmerah v Bosni:

Kupčijsko in obrtnijsko blago preskrbovali so do zdaj bosenskemu prebivalstvu trgovci in obrtniki, ki so se v deželi naselili, kajti domačini ne poznajo še potrebe razvite civilizacije in izdeljujejo to, česar sami potrebujejo, doma po prav prvotnem načinu z lastnimi rokami.

Tisti trgovci in obrtniki, kateri bi hoteli zdaj večo kupčijo poskusiti v zasedenih deželah, smejo računati samo na c. kr. vojaštvo, uradnike in na omejeno število domačih trgovcev.

Pri vsem tem smemo reči, da se je v Bosni odprla nova žila avstro-ogerski trgovini, da se jej le ustanovi dobra podlaga z vzbujajo trgovskih in obrtnijskih potreb-

*) „gosp. M. odgovarja, da g. M. zna čitati“. — Kak šaljiv humorist je ta g. M.!

**) Kdo „še dalje tako piše“? — Spet „gosp. M. piše, da piše g. M.“, zakaj drugače vsa ta šušmarija gospoda M. nima nikakega smisla.

***) Kaj hoče gosp. M. reči, ni jasno. — Pišejo Rusi „Vremja“ za istino, ne pred istino? ali pišejo Rusi „Vremja“ namestu istine? Bi li ne mogel gosp. M. pogledati v Janežičevo slovnico ter prečitati §. o predlogih, preden kaj zapiše?

Naši dopisi.

Pred vsem naj bi se toraj prenesla v Bosno taka rokodelstva in obrtnije, katere utegnejo po nizkih cenah in dobrih izdelkih izpodriniti domače izdelke. V gospodarskem oziru naj bi začeli zasedati deželo taki rokodelci in obrtniki, kateri očitno presegajo uže naseljene obrtnike, da to tudi domačini lahko spoznajo.

Soditi po dosedanjih vtisih in skušnjah najdejo dober zaslužek dobri in pošteni cen držeči se kolarji, zidarji, mizarji, kovači, steklarji (glažarji), kočijaži, čevljarji, peki in mesarji, tudi klobučarjem in kavarnarjem utegne se v mestih posrečiti dobra kupčija; enako se je tudi mlinom, žganjarijam in pivovarnam nadejati dobrega vspeha. Prodajalci narejenih oblek, obutev, klobukov, potovalne in vojaške oprave, kuhinjske posode in pohištva, navadnega kmetijskega orodja bi si lahko mnogo pridobili.

V obče se opazuje, da bi se omenjena kupčija najboljšje sponesla v mestih in preko glavnih črt javnega prometa, da so za opekarnice (fornaže) in dotično kupčijo najugodnejši kraji Sarajevo, Dervent in Kiseljač, pa tudi v Senici in tik železnične črte Banjaluka-Novi in Brod-Senica, slednjič da bi se arhitektem za zdaj najboljšje godilo v Derventu, Doboju, Senici, Sarajevu in Banjaluki.

Vozniki bi utegnili najti zadosti dela pri prevaževanju blaga na črtah od Broda oziroma Senice do Sarajeva in iz Metkoviča skozi Mostar v Sarajevo. Za kmetijske delavce je pa za zdaj še prav malo zaslužka.

To se vé, da mora imeti vsaki, kdor se hoče kot rokodelce ali obrtnik ustanoviti v Bosni, tudi nekoliko svojega kapitala, da si svojo obrtnijo nastavi.

Glavni kraji v Bosni in Hercegovini so: Sarajevo (blizo 40.000 prebivalcev), Gradačač (4500), Dubno (6600), Zvornik (4900), Banjaluka (15.000), Kupres (5200), Djelina (6100), Bihač (4000), Mostar (12.000), Janja (3500), Priedor (3200), Livno (6000), Dolnja Tuzla (5300), Travnik (12.000), Trča (10.000), Maglaj (3180), Kozarač (3500), Stolac (3500).

* *Dragocena škatla.* V Trstu je bila na javni dražbi prodana škatla za 7196 gold.; kupil jo je neki Petracco, tržaški juvelir. Zdaj pa se je izvedelo, da je ono škatlo podaril bogati iznajdenik kanonov, Krupp sultanu Abdul Azizu, kateremu so Turki vrat s škarjami prerezali, sultan pa jo je podaril svojemu ministru. Ko so sultana umorili, zastavil je denara potrebnim ministrom škatlo za 6000 gold. v Trstu in nedavno je šla „na boben“.

* *Kako so kmetje oderuha izplačali.* V Neulengbachu v dolnji Avstriji zadolžil se je bil kmet pri nekem oderuhu (lihvarju) za par sto goldinarjev. Plačati ni mogel, a oderuh ga je silil, da mu je večje obresti podpisaval. Dolg naraste tako, da je prišla hiša in grunt nesrečnega kmeta na boben, in prevzel je vse oderuh. Al kmetje, katerim se je prejšnji gospodar v srce smilil, sklenili so maščevati se nad oderuhom. Nobeden mu ni hotel delati niti za novce ne. Hiša je zdaj čisto zapuščena. Žito je dozorelo, al oderuh nima koga, da bi ga požel. Naposled je hotel oderuh žito prodati, al nikdo ga ni hotel kupiti, in žito je ostalo na polju v hrano ticam pod nebom, ki ga niso sejale.

* *140 let stara žena,* vdova Kalia Boljanc, je 15. julija umrla v Tiflisu na Ruskem. Zdrava je bila zmerom in le malo mesecev pred smrtjo zbolela. 15 let stara se je uže omožila; njen najstarejši sin, ki še živi, je 100, najmlajši pa 75 let star. Imela je 6 sinov, ki vsi so bili ribči.

Iz Rusije 22. avg. —η. — Ruska vlada je izdala nadrobno poročilo o svoji delavnosti v Rumeliji. To poročilo je jako važen dokument, ki živo priča o tem, kakšni namen je Rusija imela s svojo poslednjo vojsko s Turčijo in kake sovražne sile je morala premagati, da je mogla po vojski mirno svojo nalogo izpolniti. Ta dokument je eklatantna obsodba evropske politike gledé južne Bolgarije, in bi zato vreden bil, da bi ga slovenski politični časopisi, ki imajo za take stvari dovolj prostora, celega v prevodu ponatisnili. Iz onega poročila je vidno, da $\frac{2}{3}$ vseh prebivalcev so Bolgari, le $\frac{1}{3}$ znaša zmes iz vseh drugih narodnosti, Turkov, Grkov, židov, ciganov, Armencev. O Grkih poročilo govori med drugim sledeče: „Rumelijski Grki nočejo nikakor razumeti, da so oni manjšina v deželi. Oni izmišljavajo lažljivo statistiko, sklicujejo se na neke izmišljene pravice ter si prizadevajo biti prvi in gospodarji v deželi.“ O Slivenskih homatijah pa poročilo govori tako: „Slivenski hrup je utihnil, kakor hitro se je pokazal v Slivni generalgubernator (gener. Stolipin). Povod k temu hrupu je podal sam finančni direktor Schmidt sè svojo preočitno nedobrohotnostjo do Bolgarov. Razen tega se lahko s polnim prepričanjem reče, da šuntarji teh homatij niso bili Bolgari, ampak ljudje, ki so si prizadevali Evropi dokazati, da po odhodu Rusov iz Rumelije ne bo mogoče drugače ohraniti miru v deželi, kakor da jo zasedejo turške armade.“ O evropski komisiji je med drugim rečeno, da je ona iz začetka hotela rusko administracijo kontrolirati, rusko vlast sebi pokoriti ter upotrebijati jo po svoji prihoti, pa kmalu se je zgodilo narobe: evropska komisija brez pomoči in svetov ruske vlasti ni mogla prav nič delati. O rumelijski miliciji se sporoča, da ona obstoji iz 9000 mož pešcev, 300 mož konjnikov in 1000 mož žandarjev; oficirska mesta so prejeli tisti Rumelijci, ki so ob časa vojske služili v bolgarskih krdelih; razen njih je prišlo iz zofijske vojne šole 60 mladih oficirjev, nekaj je ostalo tudi ruskih, dva Prusa, en Srb in en Avstrijec.

Rusija je Rumelijo prej ustanovila, kakor je bila zavezana po berlinskem traktatu, ter jo je pred srokom pustila v lepem redu. Al komaj so Rusi Rumelijo zapustili, uže so jo začeli razdirati tisti ljudje, ki želé Evropi dokazati, da v Rumeliji je treba turške armade, kar se z drugimi besedami pravi, da Bolgare je spet treba po turški klati. Tak mož je posebno vojni direktor Vitalis.

Berlinski traktat je jako čudna stvar. Iz začetka je vsak hotel biti njemu pravi oče, zdaj se pa te časti vsi nekako branijo, se ve da vsak sè svojim namenom. Nedavno so angleški ministri v parlamentu opominjali, da Evropa se ima posebno Bismarkovi modri mešetariji zahvaliti za ta prelepi traktat; prec potem je tudi njegov glavni organ „Times“ trdil, da ta čast gre edinemu Bismarku in da berlinski traktat ostane večer; dasiravno je vsa Evropa mislila, da je Nemčija nerazločno zvezana z Rusijo, je vendar na berlinskem kongresu Bismark v vseh vprašanjih stopil na stran Evrope proti Rusiji. Ta pokrita odkritosrčnost angleških politikov je Bismarka hudo picila, zakaj njegov glavni nemški organ „Norddeutsche allgemeine Zeitg.“ je na veliko trobento v uvodnem članku zatrobil po svetu, da te angleške čenče so gola laž, kajti — česar se vsak lahko iz protokolov prepriča — je Bismark v vseh važnih vprašanjih podpiral Rusijo, al njegova naloga ni bila biti bolj ruska, kakor so sami Rusi; Angleži s svojimi čenčami da samo dražijo Rusijo proti Nemčiji itd. „Moskovske Vedomosti“ so se nad tem Beakonsfield-Bismarkovim ravsom smejele ter